

Handläggare
Katarina Höök
Telefon: 0850818138

Till
Farsta stadsdelsnämnd
2021-04-15

Fler barn i förskolan – för bättre språkutveckling i svenska (SOU2020:67)

Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningen tjänsteutlåtande som svar på remissen av Fler barn i förskolan – för bättre språkutveckling i förskolan (SOU 2020:67).

Sammanfattning

En utredning tillsatt av regeringen har lämnat förslag som syftar till att öka deltagandet i förskolan bland barn i 3-5 års ålder. Utredningen lämnar också förslag på hur förskolans arbete med barns språkutveckling i svenska kan stärkas.

Förvaltningen ställer sig bakom förslagen som förväntas leda till ökad likvärdighet, inkludering och säkra att fler barn kommer att uppnå målen i grundskolan och få gymnasiebehörighet. Förvaltningen konstaterar samtidigt att reformen kommer att kräva ett stort resurstillskott till följd av nödvändiga nybyggen av förskolor. Nyttillskott av förskolor kräver personalrekrytering som kan bli svårt att lösa då prognoserna varnar för att det kommer att råda stor brist på utbildade pedagoger.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 24 oktober att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag som syftar till öka deltagandet i förskolan bland barn i 3-5 års ålder. Vidare skulle utredaren föreslå hur förskolans arbete med barns språkutveckling i svenska kan stärkas, bland annat när det gäller nyanlända barn. Lotta Edholm, då skolborgarråd i Stockholm, utsågs till särskild utredare.

Utredningen har bland annat haft i uppdrag att

- analysera de huvudsakliga orsakerna till att vissa grupper av barn i lägre grad deltar i förskolans verksamhet
- föreslå åtgärder som kan öka deltagandet i förskolan i åldrarna 3-5 år, särskilt när det gäller nyanlända barn

- analysera de rättsliga förutsättningarna för och undersöka hur nyanlända barn ska ha rätt till en obligatorisk språkförskola från tre års ålder med minst 15 timmar i veckan
- utreda och föreslå hur ett sådant obligatorium kan utformas
- utreda och föreslå åtgärder för att öka tillgången på legitimerade förskollärare och utbildade barnskötare där det behövs för att kunna genomföra uppdraget om en förskola för bättre språkutveckling
- kartlägga den kompetensutveckling som erbjuds personal i förskolan när det gäller barns språkutveckling i svenska
- analysera de huvudsakliga orsakerna till att förskolepersonal inte deltar i den kompetensutveckling som erbjuds
- vid behov föreslår generella eller riktade insatser för personalens kompetensutveckling i språkutveckling i svenska
- lämna nödvändiga författningsförslag.

I november 2020 överlämnade utredningen sitt betänkande Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67). Betänkandet är nu ute på remiss och har bland annat skickats till Stockholms stad.

Kommunstyrelsen har i sin tur remitterat utredningen till ett antal instanser, bland annat Farsta stadsdelsnämnd, för yttrande senast den 22 april.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för förskola.

Remissen i sammanfattning

Varför efterfrågar en del familjer inte förskola?

Fyra procent av barn i åldersgruppen 3-5 år är inte inskrivna i vare sig pedagogisk omsorg eller förskola. Utredningen lyfter fram olika tänkbara orsaker till varför en del familjer inte efterfrågar förskola för sina barn. En överrepresenterad grupp av det totala antalet barn som inte är inskrivna i förskolan har svag socioekonomisk bakgrund eller utländsk bakgrund.

Vinsten med förskola

Utredningen konstaterar att det finns behov av insatser för att öka deltagandet i förskolan, inte minst bland nyanlända barn och andra barn med behov av bättre språkutveckling i svenska. Det finns ett brett forskningsstöd för förskolans positiva effekter för barns utveckling och lärande. Barn som har gått i förskola har bättre

kognitiva och språkliga färdigheter och når högre kunskapsresultat i skolan.

Förslag till åtgärder för ökad inskrivning

Utredningen föreslår att kommunerna ska vara skyldiga att bedriva uppsökande verksamhet för att öka deltagandet i förskolan. Den uppsökande verksamheten ska omfatta alla barn som har rätt till allmän förskola (3-5-åringar). Vårdnadshavarna ska återkommande få information om rätten till allmän förskola samt om skolans uppdrag och värdegrund.

Utredningen föreslår att kommunerna ska kartlägga vilka barn som inte är inskrivna i pedagogisk omsorg eller förskoleverksamheter. Kommunerna ska därefter utforma insatser som effektivt når ut med information om vikten av att barnen går i förskola till den kartlagda gruppens vårdnadshavare.

Skolverket föreslås få i uppdrag att ta fram stödmaterial och allmänna råd om uppsökande verksamhet för att säkerställa att den håller en hög och likvärdig kvalitet i hela landet.

Utredningen har tagit fram en definition av vad som avses med ett nyanlämt barn. Utredningen har även haft i uppdrag att tillse att nyanlända barn ska ha rätt till en obligatorisk språkförskola. Till följd av det föreslår utredningen att kommunerna ska erbjuda förskola till alla barn som har behov av förskola för att få en bättre språkutveckling. Erbjudandet om plats föreslås ges i form av en direktinskrivning på en förskola utan att vårdnadshavare har ansökt. Direktinskrivning ska endast kunna ske på en förskola och barn som är inskrivna i pedagogisk omsorg ska även de omfattas av direktinskrivning. Vårdnadshavarna har rätt att tacka nej, men kommer att få en förnyad direktinskrivning kommande år.

För att klara utredningens uppdrag föreslår man vidare en utvidgad skolplikt genom att förskola ska vara obligatorisk för alla barn från och med fem års ålder. Det förslaget förväntas bidra till att förskolan kan kompensera för skillnader i barns uppväxtvillkor och till mer likvärdiga kunskapsresultat i grundskolan. Den obligatoriska förskolan ska ha samma syfte, uppdrag och innehåll som den frivilliga förskolan. Den ska omfatta högst 190 dagar på ett år och sex timmar per dag och vara avgiftsfri. Barn som går i pedagogisk omsorg ska som femåringar skrivas in på en förskola.

Utredningen föreslår att skollagens regler om närvaro, ledighet och befrielse från obligatoriska inslag i undervisningen, som exempelvis

utredning av frånvaro, ska gälla även barn som går i den obligatoriska förskolan. Barn som skrivs in den obligatoriska förskolan ska ha samma rätt som skolbarn att få skolskjuts om villkoren är uppfyllda, och även rätt att överklaga skolskjutsbeslut.

Förslag till åtgärder för fler utbildade pedagoger

Utredningen påtalar att forskning visar att personalens pedagogiska kompetens är avgörande för kvaliteten i förskolan och därmed för barnens utveckling och lärande. Samtidigt råder det stor brist på legitimerade förskollärare och utbildade barnskötare.

Kompetensförsörjningen är en stor utmaning som dessutom förväntas förvärras. Utredningen lyfter även att det är avgörande att förskollärare och barnskötare har goda kunskaper i svenska och kompetens i hur man undervisar flerspråkiga barn.

Utredningen föreslår följande åtgärder.

- Karriärstegar bör inrättas för förskollärare vid förskolor med särskilt svåra förutsättningar utifrån barnens socioekonomiska bakgrund. Inrättande av tjänster som förste förskollärare föreslås. Reformen föreslås finansieras av statsbidrag.
- Barnskötarutbildningarna ska ha ett enhetligt innehåll som ska gälla oavsett om utbildningen sker på gymnasieskolan eller på vuxenutbildning. Barnskötarutbildningens omfattning, innehåll och kvalitet bör ses över för att säkra kunskaper om barns språkutveckling och andraspråksutveckling i svenska.
- Skolverket ska ta fram allmänna råd om vilka grundläggande krav på bland annat språkkunskaper som bör ställas på personal som arbetar i förskolan.
- Huvudmän för förskolan bör ta sitt ansvar när det gäller att erbjuda kompetensutveckling och frigöra tid för det.
- Skolinspektionen och kommunerna bör i sin tillsyn särskilt uppmärksamma att huvudmännen uppfyller kraven när det gäller personal i förskolan. Saknas förskollärare bör huvudmännen föreläggas att förändra personalsituationen. Vidare bör man i tillsynen särskilt uppmärksamma om huvudmännen uppfyller kraven i skollagen när det gäller kompetensutveckling.
- Beskrivningen av förskollärexamen bör förändras så att det i målen anges att studenten ska visa fördjupad kunskap om barns andraspråksutveckling.
- Skolverket får i uppdrag att förlänga Läslyftet i förskolan och rikta statsbidrag till förskolor som har särskilt svåra förutsättningar utifrån barnens socioekonomiska bakgrund.

Ikraftträdande av utredningens förslag

Utredningens förslag innebär ändringar i skollagen (2020:800) och skolförordningen (2011:185). Förändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2022.

Bestämmelserna om kommunernas uppsökande verksamhet, kartläggning och direktinskrivning samt införande av obligatorisk förskola föreslås tillämpas första gången höstterminen 2023. Samma tidpunkt föreslås för införande av karriärstegar för förskollärare.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig bakom utredningens förslag om obligatorisk förskola för femåringar, insatser för att öka inskrivningsgraden och åtgärder som är tänkta att leda till en övergripande förbättrad språkstödande pedagogik i förskoleverksamheten. Förvaltningen tror att reformförslagen kommer att leda till ökad likvärdighet, inkludering och säkra att fler barn kommer att uppnå målen i grundskolan och få gymnasiebehörighet.

Förvaltningen konstaterar samtidigt att reformen med en obligatorisk förskola för de femåringar som idag inte är inskrivna i förskolan, och för de femåringar som idag är inskrivna i pedagogisk omsorg, kommer att kräva ett stort resurstillskott till följd av nödvändiga nybyggen av förskolor. Nyttillskott av förskolor kräver i sin tur personalrekrytering, något som kan bli svårt att lösa då prognoserna varnar för att det kommer att råda en stor brist på utbildade pedagoger under lång tid framöver. Detta är ju dessutom ett av de problem som utredningen pekar på.

För Farstas del skulle utredningens förslag om en obligatorisk förskola ställa krav på cirka 70 ytterligare förskoleplatser till hösten 2023. Utöver det förutsätter utredningens förslag om årliga erbjudanden om allmän förskola till barn i åldrarna 3 till 4 år ett ytterligare tillskott av cirka 50 förskoleplatser under förutsättning att samtliga vårdnadshavare tackar ja. Ett sådant tillskott av platser, utspridda över hela stadsdelsområdet, är nästintill omöjligt att genomföra på så kort tid som två år. Det skulle krävas tillbyggnad av flera befintliga förskolor alternativt nybyggnation. Ett platstillskott kräver flera års planering och förhandlande om bland annat mark och finansiering med de olika instanser i staden som är inblandade i beslut om förskoleutbyggnad. En stor flaskhals är brist

på mark, så det går inte att välja en genväg med tillfälliga förskolepaviljonger.

Förvaltningen ställer sig bakom utredningens förslag om karriärstegar för förskollärare vid förskolor med särskilt svåra förutsättningar. Förvaltningen är även positivt inställd till föreslagna krav på innehåll i barnskötar- och förskolläraryrkesutbildning för att uppfylla målet med förbättrade språkkunskaper hos personal som arbetar i förskolan.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Gunilla Ekstrand
Stadsdelsdirektör

Ingalill Gustavsson
Avdelningschef

Bilaga

Fler barn i förskolan – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Gunilla Ekstrand, Stadsdelsdirektör	2021-03-25
Ingalill Gustavsson, Avdelningschef	2021-03-25